

ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในรายวิชาบริโภคศึกษา

ชื่อผลงานวิจัย (อังกฤษ)

Integrated learning provision based on the Sufficiency Economy Philosophy in consumer education course

ชื่อนักวิจัย

กาญจนา เกียรติมนิรัตน์

ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

พ.ศ. 2554

ประเภทของงานวิจัย

อื่นๆ

คำสำคัญ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง , บริโภคศึกษา

ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรมแดน เป็นปัจจัยเงื่อนไขที่สำคัญอย่างหนึ่งที่น่าสังคมไทยไปสู่พัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัยใช้เป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสารระหว่างกันทั่วโลก เพื่ออำนวยความสะดวกและตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว สร้างความพึงพอใจและสร้างค่านิยมให้กับผู้บริโภคกว้างขวาง ซึ่งนับวันยังมีบทบาทและความสำคัญต่อการดำเนินวิถีชีวิตของคนทั่วโลก จากผลการสำรวจของสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ ที่ทำการวิจัยเรื่องการใช้ชีวิตของนิสิต นักศึกษาในกรุงเทพมหานครพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 95.7 ใช้โทรศัพท์มือถือเฉลี่ย 3 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 79.9 ใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ย 3 ชั่วโมงต่อวัน ขณะที่ใช้เวลาในการอ่านหนังสือพิมพ์เฉลี่ย 16 นาทีต่อวัน โดยร้อยละ 75.1 ระบุว่าอ่านเฉพาะข่าวหน้าหนึ่งบางข่าวเท่านั้น เช่นเดียวกับร้อยละ 51.6 ที่ระบุว่าอ่านนิตยสารเพียง 26 นาทีต่อวัน มีการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อความบันเทิง มากกว่าการแสวงหาความรู้ โดยมีการแชต(พูดคุย)ถึงวันละ 2 ชั่วโมง มีการเข้าเว็บไซต์และเว็บลามกถึงกว่า 2 แสนครั้งในช่วง 7 วัน (บทบรรณาธิการ, 2554)

ในภาคเหนือเยาวชนเสพติดบริโภคนินยมีสาเหตุสำคัญ 3 พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่อไปนี้คือ 1) ยาเสพติด 2) เพศ และ 3) ความรุนแรงทั้งในครอบครัวและสังคม จากข้อมูลปี 2547-2548 พบว่าเด็กและเยาวชนในกลุ่มภาคเหนือตอนบนมีแนวโน้มการติดเชื้อ HIV หรือเชื้อเอดส์ ในอัตราที่สูงขึ้นเรื่อยๆ กล่าวคือ กว่า 30 คนจากประชากรแสนคนมีการติดเชื้อ ทั้งนี้เยาวชนดังกล่าวพร้อมที่จะเปลี่ยนจากเพศเอื้ออาทร กระโจนเข้าสู่วงจรเพศพาณิชย์ และพร้อมที่จะขายยาและก่ออาชญากรรมเพื่อให้ได้เงินสำหรับซื้อสินค้า เทียวเตร์ เหตุผลที่สำคัญเพื่อสร้างการยอมรับในกลุ่มเพื่อนที่มีการบริโภคและใช้สินค้าชนิดเดียวกันกับเพื่อน (ภาณุวัฒน์ ภักดีวงศ์, 2554)

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตของเยาวชน ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตที่สามารถที่ช่วยแก้ปัญหาให้รอดพ้นวิกฤติต่างๆ โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นฐานจิตใจและจิตวิญญาณของการพึ่งตนเองควบคู่กับการใช้สติปัญญา ให้เกิดความรอบรู้รอบคอบ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข(จิรายุ และปริยานุช, 2553: 31) รายวิชาบริโภคศึกษาเป็นกระบวนวิชาในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่บังคับให้นักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ต้องศึกษาเรียนรู้โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ นักศึกษาครูได้มีความรู้ และตระหนักถึงการใช้จ่ายเงินเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ สิทธิของผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 มาตราที่ 22 กล่าวถึงการจัดการศึกษาว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาเป็นวิธีการเรียนที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาวิชามากกว่าการเรียนรู้จากสภาพที่เป็นจริง จนเกิดภาวะวิกฤติของการจัดการศึกษาไทยในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและประเทศ ตลอดจนวิกฤติของผู้เรียนกล่าวคือ เนื้อหาการเรียนไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน ขาดการเชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากการเรียนมาใช้ในชีวิตประจำวันส่งผลให้เกิดเจตคติทางลบต่อการเรียน (รุ่ง แก้วแดง, 2543) ดังนั้นการบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาและฝึกทักษะต่างๆอย่างเชื่อมโยงสอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงจะมีความหมายต่อผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

จากวิกฤติปัญหาของเยาวชนไทยผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาเยาวชนโดยเฉพาะนักศึกษาวิชาชีพครูโดยจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในรายวิชาบริโภคศึกษาเน้นการบูรณาการเนื้อหาให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของนักศึกษาวิชาชีพครู

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในรายวิชาบริโภคศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในรายวิชาบริโภคศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. **กลุ่มศึกษา** กลุ่มศึกษาคือ นักศึกษาวิชาชีพครูคณะศึกษาศาสตร์ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาบริโภคศึกษาในภาคการศึกษาที่ 2/2553 จำนวน 24 คน

2. **ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย** การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(action research) โดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนตามหลักการของ Kemmis และ Mc Taggart (1988: 21-26) คือ 1) ขั้นวางแผน(planning) 2) ขั้นปฏิบัติงานตามแผน(action) 3) ขั้นประเมินผลการปฏิบัติงาน (reflection) และ 4) ขั้นพัฒนาแผนการปฏิบัติงาน (re-planning)

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้เครื่องมือประกอบด้วย แผนการสอนรายวิชาบริโภคศึกษา สมุดบันทึกการเรียนรู้ แบบประเมินงานกลุ่ม และแบบสอบถาม

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้า และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. วิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องและกลุ่มผู้เรียน จัดเตรียมแผนการสอน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาวิธีการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การประเมินผลผู้เรียน

3. นำเครื่องมือ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวิเคราะห์ตนเอง แบบประเมินงานกลุ่ม ให้เพื่อนครูในวิชาชีพที่มีความเชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ จัดพิมพ์และแก้ไข

4. นำเครื่องมือวิจัยไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มศึกษาจำนวน 8 คน ปรับแก้ไขแล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

4. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ในการเก็บข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยเริ่มเก็บข้อมูลช่วงการเรียนการสอนเมื่อเรียนในกระบวนวิชาบริโภคศึกษาที่มีเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับบริโภคศึกษาไปแล้ว และเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่สัปดาห์ 10-14ของการเรียนรายวิชาบริโภคศึกษา ใน

ภาคการศึกษาที่ 2/2553 ในวันจันทร์ และพฤหัสบดี เวลา 13.00-14.30 น.จำนวน 4 สัปดาห์ๆละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการแจกแจงความถี่ นำเสนอข้อมูลโดยตาราง และกราฟ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหา จัดกลุ่มข้อมูลเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล สรุปและอธิบายข้อค้นพบเชิงเหตุผล

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในรายวิชาประวัติศาสตร์ โดยมียุทธศาสตร์เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในรายวิชาประวัติศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาวิชาชีพรู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่

นักศึกษาวิชาชีพรูที่ลงทะเบียนเรียนวิชาประวัติศาสตร์ในภาคการศึกษาที่ 2/2553 เป็นเพศหญิงมากที่สุด มีอายุ 19-20 ปี มากที่สุด นักศึกษาวิชาชีพรูส่วนใหญ่พักอยู่ที่หอพัก มีรายได้จากพ่อแม่เดือนละ 3,000 - 5,000 บาท มากที่สุด เงินที่ได้รับเพียงพอต่อการใช้จ่ายในแต่ละเดือน นักศึกษาวิชาชีพรูดังกล่าวไม่ชอบเล่นเกมร้อยละ 54.17 และมีนักศึกษาที่ชอบเล่นเกมน้อยที่สุด ส่วนค่านิยมในการชมภาพยนตร์ มีนักศึกษาครูชอบชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์มากที่สุด และมีนักศึกษาไม่ชอบชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์น้อยที่สุด ส่วนการทำบุญ มีนักศึกษาชอบทำไปทำบุญที่วัดมากที่สุด

ตอนที่ 2 ผลการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในรายวิชาประวัติศาสตร์

2.1 ชั้นวางแผน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวางแผนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

2.1.1 ศึกษารายละเอียดและทำความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่นำมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้โดยพิจารณาเนื้อหาจากคำอธิบายรายวิชาประวัติศาสตร์และเนื้อหาที่จากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1.2 วิเคราะห์ผู้เรียน และกำหนดโจทย์การวิจัยว่า “นักศึกษากลุ่มนี้ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิดในการตัดสินใจซื้อสินค้าและดำเนินวิถีชีวิตประจำวันอย่างไร เพราะเหตุใด”

2.1.3 เลือกเรื่อง “การตัดสินใจซื้อสินค้าตามหลักความพอเพียง” เนื่องจากการตัดสินใจซื้อสินค้าเป็นหัวเรื่องหนึ่งในรายวิชาประวัติศาสตร์ เนื้อหาในรายวิชาดังกล่าวยังไม่มีนำหลักการความพอเพียงมาบูรณาการและเนื้อหาที่เลือกสรรเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตจริงในการดำเนินชีวิตประจำวันของนักศึกษาวิชาชีพรู ผู้สอนคนเดียวเชื่อมโยงเนื้อหาและสอดแทรกหลักคิดความพอเพียงเข้าสู่วิถีชีวิตประจำวันของนักศึกษาวิชาชีพรู

2.1.4 กำหนดระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน 4 สัปดาห์ๆละ 3 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง และนักศึกษาใช้เวลาศึกษาเนื้อหาด้วยตนเองอีก 36 ชั่วโมง

2.1.5 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ เนื้อหา วิธีการจัดการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้

2.2 ชั้นปฏิบัติงานตามแผน ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดไว้ โดยบูรณาการโดยสอดแทรกเนื้อหาการตัดสินใจซื้อสินค้าตามหลักการความพอเพียงและได้มอบหมายงานให้นักศึกษาทั้ง 24 คน ดำเนินกิจกรรม 4 กิจกรรมคือ

ผลการจัดกิจกรรมที่ 1 กิน ซุป ที่ไหน เพราะเหตุใด นักศึกษาวิชาชีพรูที่ลงทะเบียนเรียนวิชาประวัติศาสตร์เลือกรับประทานอาหารคณะศึกษาศาสตร์มากที่สุดร้อยรองลงมาเป็นร้านอาหารที่อยู่ใกล้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ร้านอาหารใต้หอพัก และบ้านตนเองตามลำดับ เหตุผลที่นักศึกษาตัดสินใจ รับประทานอาหารที่โรงอาหารเพราะใกล้กับสถานที่เรียนจึงเกิดความสะดวกสบายรวดเร็ว

ผลการจัดกิจกรรมที่ 2 ชีวิตประจำวันตามหลักพอเพียง พบว่า นักศึกษาวิชาชีพรู ทั้ง 24 คน การนำหลักความพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน คือการอาบน้ำ ล้างหน้า แปรงฟัน มีการใช้น้ำและใช้ไฟอย่างประหยัดมากที่สุด และใช้ยาสีฟัน

แชมพู ครีมาอบน้ำในปริมาณที่พอดี ประหยัดไฟคือไม่ใช้เครื่องทำน้ำอุ่นเพราะรู้คุณค่าของการใช้ทรัพยากรและเป็นการอนุรักษ์พลังงาน

ผลการจัดกิจกรรมที่ 3 พัฒนาตนเองด้วยวางแผนชีวิตที่พอเพียง การวางแผนดำเนินชีวิตด้านการเรียนตามหลักพอเพียงสิ่งที่สำคัญที่สุด คือการเรียน ต้องมีความรับผิดชอบมากที่สุด มีวินัยและตรงต่อเวลา และตั้งใจจริงในการเรียน จัดบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ อ่านหนังสือและทบทวนบทเรียน และร่วมแสดงความคิดเห็นในเวลาเรียน

ผลการจัดการเรียนรู้กิจกรรมที่ 4 สร้างสรรค์สื่อสู่ชีวิตที่พอเพียง การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงรายวิชาบริโภคนศึกษาผ่านกิจกรรมที่ 4 สร้างสรรค์สื่อสู่ชีวิตที่พอเพียงนั้น ผู้วิจัยมอบหมายงานกลุ่มย่อยให้นักศึกษาวิชาชีพรูจัดทำสื่อวีดิทัศน์โดยกำหนดประเด็น คือการบริโภคกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้จัดทำในช่วง 50 ชั่วโมง นักศึกษาวิชาชีพรูจัดทำวีดิทัศน์ทั้งหมด 5 เรื่อง คือ กลุ่มที่ 1 เรื่อง “การบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์” กลุ่มที่ 2 เรื่อง “เงินกับความพอเพียงของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มช.” กลุ่มที่ 3 เรื่อง “เทคโนโลยีกับความพอเพียง” กลุ่มที่ 4 เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียงในวัยเรียนมหาวิทยาลัย” และกลุ่มที่ 5 เรื่อง “ชีวิตหลากหลายมิติ”

2.3 ชั้นประเมินผลการปฏิบัติงาน นักศึกษาวิชาชีพรูทั้ง 24 คนสะท้อนความรู้สึกที่มีต่อการเรียนในช่วงเวลานั้น สิ่งที่ได้รับการจากการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ คือมีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เข้าใจในสิทธิหน้าที่และการคุ้มครองผู้บริโภค มีความเข้าใจในทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้บริโภค ด้านทักษะปฏิบัติ คือ นำแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ วางแผนการดำเนินชีวิตตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ดีตามหลักพอเพียง คิดและตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าอย่างมีเหตุผลด้านจิตพิสัย คือ สามารถควบคุมจิตใจตนเองให้บริโภคตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ รู้สึกสนุกและมีความสุขในการเรียนและทำกิจกรรม

2.4 ชั้นพัฒนาแผนการปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ คือ ควรเพิ่มมุมมองแนวคิดเกี่ยวกับการบริโภคที่หลากหลาย ควรมีรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเช่น การศึกษาดูงาน การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญที่ประสบความสำเร็จตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น ควรยกตัวอย่างประกอบให้เห็นอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งผลการอภิปรายเป็น 2 ประเด็นคือ 1) มิติด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมสู่ชีวิตที่พอเพียง และ 2) ความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ คือ การระเบิดจากข้างใน

มิติด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมสู่ชีวิตที่พอเพียง มิติด้านวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่านักศึกษาวิชาชีพรูมีวัฒนธรรมปฏิบัติอย่างเห็นคุณค่าระดับบุคคลในแง่ของวัฒนธรรมการซื้อสินค้า ก่อนซื้อสินค้ามีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าก่อนตัดสินใจซื้อ มีการวางแผนล่วงหน้า ขณะซื้อสินค้าเลือกซื้อสินค้าที่มีคุณภาพ และคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์ความเป็นไทย ไม่ยึดติดกับชื่อเสียงของสินค้า ซื้อสินค้าของคนไทย หลังซื้อสินค้ามีการจดบันทึกรายรับรายจ่าย การปฏิบัติดังกล่าวพฤติกรรมที่ถูกต้องของผู้บริโภคในตัดสินใจซื้อสินค้า ขณะเดียวกันการเลือกซื้อสินค้าต้องซื้อจากผู้ผลิตคนไทยแสดงถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันรายได้ให้กับคนไทยด้วยกัน แสดงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งเป็นทั้งผู้รับและผู้ให้ซึ่งแสดงถึงวัฒนธรรมของคนไทย

มิติด้านสิ่งแวดล้อม นักศึกษาวิชาชีพรูได้คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมโดยใช้หลักความพอเพียง ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีทรัพยากรอย่างจำกัด การมีจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยการใช้น้ำและใช้ไฟอย่างประหยัดในการทำความสะอาดที่อยู่อาศัย น้ำที่เหลือจากการซักผ้าใช้ทำความสะอาดห้องและรดน้ำต้นไม้ และไม่ใช้เครื่องทำน้ำอุ่น เพราะรู้คุณค่าของการใช้ทรัพยากรและเป็นการอนุรักษ์พลังงานซึ่งสอดคล้องกับหลักการความพอเพียง คือ ความพอประมาณ คือโดยการใช้ไฟและใช้น้ำอย่างประหยัด ความมีเหตุผล หมายถึงการรู้คุณค่าของการใช้ทรัพยากร และเป็นการอนุรักษ์พลังงาน การมีจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรอย่างจำกัด จะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวพอสมควรต่อการรู้เท่าทันของสถานการณ์ของโลกภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไป เงื่อนไข คือ ความรู้ หมายถึงนักศึกษา

วิชาชีพครูจะต้องมีความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการใช้น้ำและไฟโดยจะต้องรู้ว่าประโยชน์และโทษของน้ำที่ใช้ และเงื่อนไขด้านคุณธรรมต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องด้วยความอดทน จนกระทั่งปฏิบัติเป็นนิสัย โดยไม่เบียดเบียนมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในโลกใบเดียวกัน

ความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ คือ การระเบิดจากข้างใน ผลการวิจัยผู้เรียนได้สะท้อนความรู้สึกจากสิ่งที่ได้รับการเรียนรู้ว่า สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีความสุขและสนุกสนานจากการเรียนรู้ ได้ฝึกคิด วิเคราะห์ และด้วยตนเอง และได้ฝึกให้ตนเองมีวินัยและรับผิดชอบในการทำงาน จึงยังทำให้ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้สอนด้วย เกิดความมั่นใจและเชื่อมั่นว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการที่ผู้เรียนได้วิเคราะห์ตนเองโดยใช้หลักคิดบนพื้นฐานความพอเพียงอย่างมีเหตุผล ส่งผลให้ผู้เรียนมีภูมิคุ้มกันสามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดควรซื้อ และสิ่งใดไม่ควรซื้อ สามารถตัดสินใจซื้อสินค้าได้บนฐานคิดของความพอประมาณตามความจำเป็น บริโภคอย่างพอเพียงตามที่ร่างกายต้องการ ดังนั้นเงื่อนไขที่สำคัญของความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในครั้งนี้จึงมีจุดเริ่มต้นจากการระเบิดจากข้างในของผู้สอนเอง นำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์ตนเองเป็นการสร้างจิตวิญญาณของความพอเพียงให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้เรียน ผู้เรียนจะสามารถดำรงวิถีชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงภายใต้ความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(action research) ผู้วิจัยได้เป็นผู้สอนเอง ดังนั้นเพื่อนในวิชาชีพทางการศึกษาสามารถนำไปใช้ได้ ควรสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ ก่อนดำเนินการควรศึกษาทำความเข้าใจเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยเฉพาะ 3 ท่วงและ 2 เงื่อนไข ซึ่งเป็นหลักคิดสามารถสอดแทรกได้ในทุกเนื้อหาที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ระหว่างการสอน ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเช่น การศึกษาดูงาน การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญที่ประสบความสำเร็จ และยกตัวอย่างประกอบ หลังการสอนแบบบูรณาการผู้สอนควรให้เวลากับผู้เรียนบันทึกผลการเรียนรู้หลังสอนเสร็จในชั่วโมงทันที เพราะเป็นช่วงเวลาที่ผู้เรียนยังจดจำสิ่งที่ได้เรียนรู้ในขณะนั้น หากให้ผู้เรียนบันทึกหลังเรียนวันถัดไปผู้เรียนอาจบันทึกได้ไม่ครบถ้วนจากสิ่งที่ได้เรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยในลักษณะบูรณาการระหว่างวิชา โดยมีการนำวิชาอื่นเข้าเชื่อมโยงด้วยกัน ตั้งแต่ 2 วิชาขึ้นไป โดยภายใต้หัวข้อเดียวกันว่าวิชาใดที่สามารถนำมาบูรณาการด้วยกันได้ และอาจมีผู้สอนมากกว่า 1 คน นอกจากนี้ควรพัฒนาระบบการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมสามารถให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยผ่านกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง